

експертів. На першому етапі в центрі уваги має перебувати об'єктивна фіксація досягнутого стану, а критичне осмислення шансів та ризиків повинне меншою мірою зосереджуватися на можливих тенденціях розвитку в далекому майбутньому, а передусім відстежувати актуальні тенденції, вплив яких може посилитися в майбутньому. На відміну від аналізу сильних і слабких сторін у процесі дослідження зовнішніх шансів та ризиків відстежується не лише ситуація щодо відповідної території, аналізується і так звана «абсолютна ситуація», тобто все глобальне зовнішнє середовище.

Стратегічний аналіз сфери діяльності суб'єктів публічної сфери повинен забезпечувати комплексне дослідження (функціонального чи регіонального) сектору діяльності публічної сфери в контексті визначення прогнозних тенденцій задля постановки стратегічних завдань діяльності [6]. Окреслення перспектив розвитку держави, галузі, регіону дозволяє ідентифікувати цільові вимоги зовнішнього середовища до діяльності суб'єкта публічної сфери.

Список використаних джерел:

1. Шурпенкова Р.К. Стратегічний аналіз як складова процесу управління підприємством. URL: [https://ird.gov.ua/sep/sep20152\(112\)/sep20152\(112\)_096_ShurpenkovaRK.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20152(112)/sep20152(112)_096_ShurpenkovaRK.pdf) (дата звернення 05.03.2024). 2. Пилипенко О.В. Стратегічний аналіз: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл; За заг. ред. М. І. Ковалю. Київ: ДП «Вид. Дім «Персонал», 2018. 350 с. 3. Адміністративне управління територіальними громадами : навч. посіб. /В. М. Бабаєв та кол. авт. ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 292 с. 4. Романюк С.А. Теорія та практика стратегічного управління : монографія. Київ : НАДУ, 2019. 232 с. 5. Сментина Н.В., Фіалковська А. А. Стратегічне планування місцевого розвитку: навч. посіб. Київ.: ФОП Гуляєва В.М., 2019. 244 с. 6. Касич А. О., Харченко Т. О. Стратегічний менеджмент суб'єктів публічної сфери. *Економіка та держава*. №2/2017. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/2_2017/6.pdf (дата звернення 05.03.2024).

Шибасва Н.В., д-р. екон. наук, доцент
Державний біотехнологічний університет, Україна

Принцип методологічного плюралізму у сучасних економічних дослідженнях

Зміни у структурі світового господарства наприк. ХХ – поч. ХХІ ст. позначилися на розвитку економічної думки. Урахування в економічних дослідженнях складності економічного життя, обумовлює потребу у синтезуючому мисленні, саме тому поширення у методології економічних досліджень набув принцип методологічного плюралізму. На думку Брюса Колдуелла, одного з представників методологічного плюралізму у філософії економіки, «не існує універсального, логічно довершеного методу...» [1].

Яскравим прикладом ефективного застосування методологічного плюралізму є дослідження К. Голдін. Клаудія Голдін – історик економіки й фахівчиня з економіки праці, гендерних питань та професорка Гарвардського університету, отримала Нобелівську премію з економіки 2023 за «for having advanced our understanding of women’s labour market outcomes» («за покращення нашого розуміння результатів жіночого працевлаштування») [2].

Особливість досліджень К. Голдін полягає в успішному синтезі методології кліометрії: збору та економетричного аналізу часових рядів історичних даних, та неокласичної теорії: аналізі факторів попиту та пропозиції на ринку праці. Поєднуючи інноваційні та традиційні методи, К. Голдін довела, що декілька різних факторів історично впливали і наразі впливають на пропозицію і попит на жіночу працю, різницю в рівнях зайнятості й оплати праці чоловіків та жінок. До таких факторів належать: структурні трансформації економіки, технічні та законодавчі інновації, можливості жінок для поєднання оплачуваної роботи та сім’ї, рішення, пов’язані з освітою та вихованням дітей.

Шляхом складання нових баз даних, які охоплювали 200 років, використовуючи історичні дослідження, промислову статистику та переписи у США, К. Голдін виправила дані про участь жінок на ринку праці. Вона встановила, що:

- до початку індустріалізації в XIX ст., жінки частіше були присутні на ринку праці. Індустріалізація (фабричне виробництво) унеможливила багатьом жінкам надомну працю;

- немає історично послідовного зв’язку між участю жінок на ринку праці та економічним зростанням. Участь жінок на ринку праці США з кінця XVIII ст. описує U-подібна крива (форма актуальна для багатьох інших країн). Отже, не можна розраховувати, що економічне зростання автоматично зменшить гендерні відмінності на ринку праці;

- НТП, зростання сфери послуг, збільшення рівня освіти – фактори зростання попиту на працю жінок. Водночас, законодавство та інші інституційні бар’єри обмежують вплив цих факторів;

- шлюб відіграє більшу роль, ніж вважалося раніше. Законодавство, відоме як «шлюбні заборони», часто перешкоджало заміжнім жінкам продовження роботи вчителями чи офісними працівниками. Незважаючи на зростання попиту на робочу силу, заміжні жінки були виключені з ринку праці;

- ринок праці складається з різних поколінь – когорт, які стикалися з різними обставинами, роблячи життєвий вибір. Когортний підхід пояснив, чому зміни на ринку праці виявилися повільними. Наприклад, якщо участь у ринку праці становила 20% для одного покоління і 40 % для наступного покоління, середня участь становитиме 30%, незважаючи на те, що частка ринку праці фактично подвоюється між цими двома поколіннями;

- інновації (протизаплідні пігулки) змінили можливості жінок планувати родину і кар’єру;

- гендерний розрив у доходах зменшився під час промислової революції (1820–1850) і коли зріс попит на працівників сфери послуг (1890–1930). Розрив у заробітках залишався незмінним між 1930 і 1980 роками. Водночас

дискримінація в оплаті праці зростає у ХХ ст., коли відрядну форму оплати почала замінювати помісячна. У зв'язку із запровадженням сучасних систем оплати праці роботодавці надають перевагу працівникам із довгою та безперервною кар'єрою;

- різниця в доходах між жінками та чоловіками в країнах з високим рівнем доходу становить 10-20%, незважаючи на те, що країни мають законодавство про рівну оплату праці, і жінки часто освіченіші за чоловіків. Такий стан ринку праці пояснюється ефектом материнства (жінки беруть на себе більшу відповідальність, ніж чоловіки, щодо догляду за дітьми), це ускладнює просування по службі та збільшення доходів: багато секторів ринку праці очікують, що працівники будуть постійно доступними та гнучко відповідати вимогам роботодавця [3].

Подекуди неочікувані результати і висновки дослідження, стали можливими завдяки тому, що К. Голдін залучила до економічного дослідження множини методів і принципів міждисциплінарного аналізу. Отже, методологічний плюралізм економічної науки має як фундаментальне, так і прикладне значення. Фундаментальне значення полягає у збагаченні методології науки для більш повного пояснення економічних явищ. Прикладне значення полягає в тому, що ефективна політика держави на ринку праці, має ґрунтуватися на розумінні, що відмінності між жінками та чоловіками на ринку праці зумовлені різними чинниками в різні періоди розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Bruce Caldwell. Positivist Philosophy of Science and the Methodology of Economics. *Journal of Economic Issues*. 1980. Vol. 14, No. 1. pp. 53-76; 2. The Sveriges Riksbank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel 2023. Press release. URL: <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/2023/press-release>; 3. History helps us understand gender differences in the labour market. The prize in economic sciences 2023. URL: <https://www.nobelprize.org/uploads/2023/10/popular-economicsciencesprize2023.pdf>